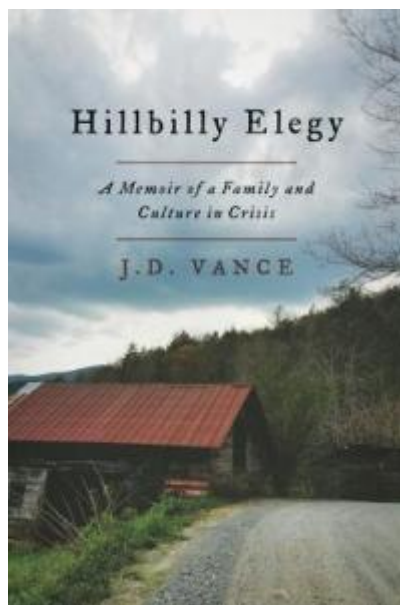

HUMANIST

[Fra 03/16.](#)

J.D. Vances bok *Hillbilly Elegy* gir et skarpt, men empatisk innblikk i Trumps heiagjeng.

J.D. Vance
Hillbilly Elegy
Harper, 2016

En av bøkene som har fått stor oppmerksomhet under årets amerikanske valgkamp, er J.D. Vances *Hillbilly Elegy*. For det er de hvite, utdannede, fattige arbeiderne som utgjør velgergrunnet til Trump. Og blant de områdene han har hatt aller størst oppslutning, finner vi de distriktene som sokner til fjellkjeden Appalachene, hvor forfatteren J.D. Vance har sine røtter.

Tittelen på boken kan oversettes med noe sånt som «Søragesang for hillbillyen», hvor en hillbilly er et nedsettende ord for en fattig, hvit person som bor på landet. Og Appalachene er hillbilly-land. 88 prosent av befolkningen er hvit, for en stor del av skotsk-irsk avstamning. De har lavere utdannelse og lavere inntekt enn gjennomsnittet både i USA og delstatene som fjellkjeden krysser; Kentucky, Tennessee, Virginia, Vest-Virginia og Nord-Carolina.

Hillbilly Elegy er imidlertid ikke en analyse av Trump og hans politikk, faktisk nevnes ikke «The Donald» en eneste gang i boken. *Hillbilly Elegy* er snarere en selvbiografi – eller en familiekrønike – med Vance og hans fargerike familie i hovedrollene.

Men kan Vance faktisk hjelpe oss med å forstå det fenomenet som har fjetret aviskommentatorer og valganalytikere det siste året – fremveksten til en ekstremt populistisk kandidat alle «seriøse synsere» i utgangspunktet avskrev?

Pessimisme

Vance er med sine 32 år en ung mann, og har, som han selv påpeker i forordet, heller ikke gjort noe i livet sitt som skulle berettige at noen skulle kjøpe selvbiografien hans. Allikevel har mange gjort det; boken har figurert høyt oppe på bestselgerlistene for faglitteratur i USA denne sommeren.

Prosjektet hans er da heller ikke å skrive sin egen suksesshistorie, men å gi en forståelse av problemene hans hjemområde sliter med: Massiv arbeidsledighet, rusmisbruk, familier i oppløsning,

lav utdanning og fravær av sosial mobilitet.

Vance mener imidlertid at for å forstå den nedadgående spiralen i disse samfunnene, må man også forstå mentaliteten og kulturen. Hvite arbeiderklassefolk er pessimistiske for fremtiden, skriver Vance. Og de er mer pessimistiske enn latinamerikanere og afroamerikanere med tilsvarende (eller verre) fattigdomsproblemer. Derfor, mener han, er det noe annet enn bare de reelle fattigdomsproblemene som forårsaker denne pessimismen.

Fremtidshåpet som forsvant

Vances historie begynner med besteforeldrene som forlot småbyen Jackson i Kentucky for en bedre fremtid i bilindustrien i Middletown i Ohio, slik mange fattigfolk gjorde de første tiårene etter andre verdenskrig. I byene fikk de et bedre økonomisk liv, og drømte om en enda bedre fremtid for sine barn.

Men så forsvant industrien, og med den jobbmuligheter og fremtidsutsikter.

Vance vokste opp med to søsken og en stadig strøm av nye stefedre, og en mor med til dels store rusproblemer. Det ble derfor for en stor del bestemoren hans, med kjælenavnet Mamaw, som oppfostret ham. Hun fremstilles som en skremmende, men omsorgsfull skikkelse, glad i skytevåpen og mentolsigaretter, men også påpasselig med at den unge Vance gjorde sitt beste på skolen. Og at han lærte å slåss på en best mulig måte.

Ifølge Vance var det hun som reddet ham unna den dystre statistikken av lav utdanning og arbeidsledighet.

Fargerik familie

Vances familie utgjør i seg selv et persongalleri som med fordel kunne bekledd rollene i en tv-serie. Bokens heltinne, Mamaw, forsvarte som 12-åring familiens eiendom med en rifle da tyver forsøkte å stjele en ku. Moren mistet jobben som sykepleier da hun raste gjennom akuttmottaket på rollerblades, ruset på piller hun hadde stjålet. I tillegg kommer en hasjrøykende onkel, en kristenfundamentalistisk far og en tannløs stefar.

Favorittonkelen Pet er den mest økonomisk vellykkede i klanen, men like hissig som resten. Ved et tilfelle leverte en trailersjåfør varer til en av virksomhetene hans og kom med den amerikanske fornærmelsen «son of a bitch», som onkel Pet tok som en helt reell fornærmelse av sin mor. Resultatet: Han trev mannen ut av traileren, banket ham opp og gikk løs på ham med en motorsag. Mannen overlevde, og saken ble aldri anmeldt, ettersom også den overfalte innså alvorlighetsgraden i en slik fornærmelse.

«Americans call them hillbillies, rednecks, or white trash. I call them neighbors, friends, and family» skriver Vance. Han ser mange gode trekk ved denne særegne delen av USAs befolkning, som lojalitet overfor familien og fedrelandet. Men han er heller ikke blind for deres negative sider: «We do not like outsiders or people who are different from us, whether the difference lies in how they look, how they act, or, most important, how they talk.»

Lave forventninger

Samme hvor kjærlig Vance skildrer sine nærmeste, er det åpenbart at familien hans på mange måter er dysfunksjonell. Og det er her boken blir viktig. Fordi han beskriver et samfunn hvor det er helt

vanlig med rusmisbruk, med tenåringer som dropper ut av high school fordi de blir gravide.

Forventningene er lave, og det har sine grunner. Den amerikanske drømmen har vært at hver generasjon gjør det bedre enn den forrige, men dette er ikke mulig lenger. Så istedenfor å benytte seg av de mulighetene som faktisk finnes, velger man å gi opp.

Vance gir oss eksempler på hvordan folk ikke vil ta gode arbeiderklassejobber og heller velger arbeidsledighet, på mødre som forsømmer barna og menn som stikker av fra foreldreansvaret. Fattigdommen blir ikke bare materiell og praktisk, den forplanter seg inn i sjelen til folk. Situasjonen er ille, men de som er rammet, møter den på verst mulig måte.

Noen har skylda

Et av de største problemene, slik Vance ser det, er hvordan man ikke ser muligheter eller tar personlig ansvar, men retter et sinne utad: Noen andre har skylda. Regjeringen gjør for lite (eller for mye, og blir «Big Government»), arbeidsgiveren som sparker unnasluntrere får skylden, skolen er dårlig om man ikke lykkes der. Det er bare de ekstremt heldige eller geniale som kan komme seg videre.

Det vi står igjen med, er en taperkultur hvor man lar humla suse og søppelet flyte mens ungene reker gatelangs. Det er et brutalt portrett av en kultur. Vance trekker også inn forskning på problemer blant svarte i USAs storbyer og ser mange paralleller.

Så hvordan lykkes Vance selv med å ta seg ut av det svarte hullet? Han takker bestemoren for å ha reddet ham fra dragsuget fra den stadig mer rusbefengte moren, og militæret for å ha gitt ham tro på seg selv. Slik ble Vance den første i familien til å skaffe seg en universitetsutdannelse, på intet mindre enn en av de fremste i landet; Yale Law School.

En kultur av absolutter

Selv om altså Trump eller tilhengerne hans som fenomen ikke egentlig er bokens tema, gir boken et svært interessant portrett av en kultur hvor en slik presidentkandidat kan få massiv oppslutning.

Det er en kultur av absolutter, hvor fornærmelser skal hevnes med nevene (eller skytevåpen), og hvor raseriet alltid ligger like under overflaten. Det er en kultur hvor man alltid kan feie sine egne problemer under teppet og klandre noen andre.

Heldigvis faller ikke Vance i fellen med å påstå at det bare er å skjerpe seg. Er man født inn i slike omstendigheter har man et veldig vanskelig utgangspunkt. Det trengs noen i nærmiljøet til å støtte seg på, slik Vance hadde i sin Mamaw. Slik blir *Hillbilly Elegy* en historie vel så mye om smerte som om «å lykkes».

Hillbillykulturen er et særegent amerikansk fenomen, og et fenomen som ligger langt unna den norske virkeligheten. Jeg fant det derfor nyttig å se to av de dokumentarfilmene fra området Vance nevner, for å supplere boken. Begge ligger gratis tilgjengelig på YouTube: [American Hollow](#) fra 1999 og [Children of the Mountains](#) fra 2007. De kan på ingen måte erstatte boken, men gir noen inntrykk av både menneskene, kulturen og forfallet landsdelen har opplevd de siste tiårene.

Det unike Vance bidrar med, er noe mer enn en elendighetsbeskrivelse – han menneskeliggjør det som fremstår som en bølge av hvitt hat. I så måte gir *Hillbilly Elegy* et menneskelig innblikk og empati.

Å lykkes

Samtidig er det et par ting jeg savner. Selv om Vance slår fast at skepsisen mot alt og alle som fremstår annerledes, er omfattende i Appalachene, hopper han bukk over å diskutere rasisme. I valgkampen til Trump har denne fremmedfiendtligheten vært svært fremtredende. Men så er jo heller ikke dette en bok om valget som sådan. Allikevel ligger det snublende nær å forstå det som om denne innstillingen til annerledeshet og fremmede faktisk kan føre til at det sinnet Vance beskriver, faktisk kan rettes i en slik retning.

Vance beskriver også hvordan han knapt sover mens han tar seg gjennom studiene med diverse ekstrajobber for å klare økonomien. Og selv om han påpeker at han ikke er noe geni, men har lyktes likevel, ligger kanskje også en del av suksessoppskriften her: Mennesker som virkelig lykkes, klarer seg ofte på mindre doser søvn enn oss vanlig dødelige.

Kanskje var Mamaw den store redningen, men kanskje var det også i kombinasjon med egne evner litt utover normalen. Kanskje har en del av dem som skylder på omstendighetene for at de ikke kommer seg noen vei i livet, litt rett også.